

MU-avtalet

som utställningsavtal, förhandlingsstöd
och reglering av rättigheter

Oktober 2017

Sofie Grettve

*Förbundsjurist, Konstnärernas
Riksorganisation*

Utbildning: LLB (Law), London School of
Economics; Konsthistoria & MA i
kulturarvstudier, Stockholms universitet

*Representant i Kulturrådets referensgrupp för
MU-avtalet sedan 2013*

Konstnärernas Riksorganisation

(tidigare KRO/KIF)

- Branschorganisation för Konstnärer inom bild- och form sektorn
- Politiskt påverkansarbete
- Juridisk rådgivning
- Tävlingservice
- Externa projekt (Kulturlyftet, Offkonst, branschundersökningar m.m.)

MU-avtalet

historik

- *Diskussionerna om utställningsersättning mitten av 70-talet*
- *1974 Regeringens proposition om den statliga kulturpolitiken*
- *1978 träffades ett huvudavtal mellan staten och berörda organisationer om utställningsersättning inom den statliga sektorn*

MU-avtalet

*Statliga ramavtalet för
**medverkans- och
utställningsersättning***

Effekt sedan 1 juli 2014

”M” och ”U” delen

- **Medverkansersättning** – ersättning för nedlagd tid, utgifter för försäkringar, transport m.m.
- **Utställningsersättning** – upphovsrättslig ersättning för visning av verk

Medverkansersättning

- Medverkansersättning – ersättning för nedlagd tid, utgifter för försäkringar, transport m.m.
- Negativ definition – allt som *inte* är utställningsersättning
- Skyldighet att förhandla

Utställningsersättning

- Upphovsrättslig ersättning för visning av verk
- Grunden i upphovspersonens rätt att besluta när verk visas för det allmänna (obs! krav om att verket måste vara i konstnärens ägo)
- Förfogande rätt som ägare till fysiskt egendom
- Kan inte avtalas bort (se §1 st. 2)

Vad avgör hur mycket utställningsersättning som betalas?

- Arrangörens storlek
- Separat eller grupputställning
- Antal veckor

Antal verk inte relevant för minimiersättningen. Notera dock att arrangören kan välja att fördela ersättningen på ett sätt som tar hänsyn till olika deltagares delaktighet!

MU-avtalets olika §

- §1 Avtalets ändamål
- §2 Avtalets omfattning
- §3 Former för förhandling
- §4 Enskilda avtalens innehåll
- §5 Undantag

§ 1 Avtalets ändamål

- Att förhandla
- Att betala utställningsersättning
- Att fastställa storlek
- Att reglera vad som sker vid avbrott

OBS! "Utställningsersättning **kan inte avtalas bort** genom enskild uppgörelse..."

2 § Avtalets omfattning

- Vid tidpunkten för utställningen **levande** upphovspersoner
- Verk i upphovspersons **ägo**
- Arrangör som är **statlig** myndighet eller institution

*Obs! Kan "ta in" avtal i förhandlingar/
överenskommelse*

§§ 3 & 4

Form & innehåll

§3 Former för förhandling

- Ansvar för förhandlingen hos arrangören
- Enskilda avtal vs. ramavtal

§4 Enskilda avtalens innehåll

- T.ex. kostnad för frakt, försäkring, resor
- Arbete inför, under och efter utställning
- Utställningsersättning
- Tidpunkt och form för redovisning
- Beskrivning av utställningen

5 § st. 3 Undantag

(Utställningsersättning)

- Verk som utförts av **elev i utbildning**
- Verk som lämnats in **utan** att arrangören i **förväg gjort en bedömning** av verket
- Barn under **18 år**
- Producerat inom ramen för arrangörens **pedagogiska verksamhet**

Nytt 2009

- Allt arbete som görs inför, i samband och under utställningen ska regleras i skriftliga avtal (**M-delen**)
- Normalavtal (**avtalsmall** framtaget)
- Utställningsersättning baserades på **tiden** för utställningen, institutionens storlek och antal besökare, samt huruvida det var en separat eller grupputställning
- **Referensgrupp** tillsatt för uppföljning och tillämpning av avtalet

2 avtal

Ramavtal (mellan staten och organisationerna)

Normal- eller standardavtal (framtaget gemensamt av organisationerna, att användas mellan arrangör och enskilda konstnärer, konsthantverkare, formgivare m.fl.)

Normalavtalet, standardavtalet avtalsmallen...

- Långt och i vissa fall överflödigt
- Svårt att få överblick
- Alla delar inte alltid specificerade
- Men... bra som **checklista!**

Revideringsarbetet 2010 - 2012

- Påbörjades 2010
- Enkät 2012
- Regeringen gav under hösten 2013 Kulturrådet i uppdrag att omförhandla MU-avtalet med bild- och formorganisationerna
- ”Förtydligande och förenklande”

Nytt 2014

- **Internationella** konstnärer omfattas
- Även de som tillhandahåller **lokal**
- Ambassader kategori 4
- **Referensgruppens mandat** tydligare
- Konstnär => Upphovsperson
- Konstverk => Verk

Frågor som kommit upp i Referensgruppen

- Definition ”deltagare”
- Utställningar med fler än 20 deltagare
- Visning vs. framförande av verk
- Visning av bilder av verk
- Upphovsrätt och MU-avtalet
- Produktion av verk från befintliga verk
- Konstmässor

Praktisk tillämpning

I Kulturrådets enkät 2012 svarade **40 %** att de tillämpar MU-avtalet. Men, vem ingick i enkäten? Hur kontrollerades uppgifterna?

Enligt Myndigheten för Kulturanalys rapport Museer 2013 (sept 2014) får endast **28 %** av medverkande konstnärer vid svenska museer ersättning på eller över MU-avtalets lägsta nivå.

Två år tidigare (2011) gjordes en undersökning under namnet Reko, den enda som inte endast baserats på självskattningar – enligt vilken endast **26 %** av de granskade museerna tillämpade MU-avtalet korrekt.

MU-barometern

- **136** arrangörer svarade
- Med 65% av konstnärerna hade avtal upprättats
- **46,5 %** av arrangörerna svarar att de tillämpar MU-avtalet
- Jmf. Mellan de som fått ersättning enligt MU-avtalet och de som använt ”annan ersättningsmodell”

Varför behövs MU-avtalet idag?

Exempel från medlemsrådgivningen

- Brist av tydliga överenskommelser
- Oklar ansvarsfördelningen
- Konst sektorn – även på nationellt plan – måste kämpa för att få gehör för sin legitimitet, resurser
- En kår som inte alltid får de verktyg som krävs för att förhandla

...varför svårt?

Resurser, men också en fråga om...

- Attitydförändring
- Avsaknad av uppföljning – kan komma att ändras!
- Brist av sanktionsmöjligheter
- Ojämliga förhandlingspositioner
- **Begreppsförvirring**

Lite fakta

- Storleken på institutionerna inte avgörande vad gäller tillämpningen av MU-avtalet (se Reko rapport)
- Prioriteringsfråga snarare än en finansieringsfråga
- Argument om att låga eller inga ersättningar är en förutsättning för jobb gäller inte på andra delar av arbetsmarknaden – varför ska konstnärer behandlas annorlunda?
- Konstnärer och konsthantverkare har redan låga inkomster – handlar om en kulturpolitisk åtgärd

Räkneexempel

Finns nu en mall för att uppskatta de totala kostnaderna för utställning!

<http://kro.se/mu-och-avtal>

Alternativ till MU-avtalet?

- MU-avtalet togs fram som en hjälp
- Bara för att MU-avtalet INTE tillämpas betyder det inte att det inte finns något avtal – betyder bara att *innebörden* av avtalet mellan parterna är oklart!
- Anbud / accept
- Tolkning av upphovsrättsliga överenskommelser

Tack för mig!

Sofie Grettve

sofie.grettve@kro.se

KRO/KIF